

OVERSTROMINGEN CHINA ALS PROPAGANDA VOOR LEGER

ECONOMISCHE VERLIEZEN DOOR WATERSNOOD ZIJN ENORM

GPD, 16 augustus 1998

(Door Jan van der Made)

HARBIN (GPD) Zover het oog reikt, strekt zich een door de ondergaande zon belichte watervlakte uit. Platbodems gevuld met zand varen af en aan, langs de daken van ondergelopen huizen en boomtoppen die boven het wateroppervlakte uitsteken. Ze zijn op weg naar vrijwilligers en soldaten die bezig zijn met het opwerpen van nooddijken. Het razendsnel stromende water voert smerig afval met zich mee dat blijft hangen in de boomkruinen. Afgelopen weekend werden er minstens 200.000 boeren geëvacueerd van wat ooit de noordelijke oever van de Songhuajiang was, de belangrijkste rivier van de Noord-Chinese provincie Heilongjiang.

De zuidelijke oever van de rivier is nog grotendeels intact en dat is maar goed ook want honderd meter daarvandaan, alleen gescheiden door een lintvormig, vijftig meter breed park, ligt de drie miljoen inwoners tellende stad Harbin met haar Russische kerken en Oost-Europese huizen die herinneren aan de tijd dat de stad een Russische kolonie was. Bewoners van Harbin zijn gewend aan barre weersomstandigheden. In de winter zakt de temperatuur er tot soms min veertig graden. Dan kunnen met goederen beladen zware vrachtwagens over de dikke ijslaag op de Songhuanjiang de rivier oversteken. Maar in de zomer lijkt de rivier daarvoor wraak te nemen. Bijna ieder jaar zijn er lichte overstromingen in Heilongjiang, de provincie waarvan Harbin de hoofdstad is.

Drie keer deze eeuw voltrokken zich ware overstromingsrampen. De ergste, in 1957, maakte vier miljoen mensen in het gebied rond Harbin dakloos en richtte een totale schade aan van miljoenen guldens. De strijd die toen werd gevoerd om de schade in te perken, werd vereeuwigd in het Vloedbestrijdingsmonument, een tien meter hoge marmeren pilaar met soldaten en wapperende vlaggen aan de oever van de rivier.

STAAT VAN BELEG

Deze week is het monument het centrum van een lintvormig gebied waar de staat van beleg is afgekondigd. Harbin lijkt een stad die zich voorbereidt op een invasie. Het geklap van helikopterwieken wordt vermengd met het gegil van de sirenes van af- en aanrijdende politieauto's en militaire vrachtwagens gevuld met zand, op weg naar de rivieroever. Daar is de spanning voelbaar. De rivier staat zeer hoog en het water stroomt razendsnel langs de nooddijken.

De 30.000 soldaten van het Volksbevrijdingsleger die afgelopen maandag vanuit Shenyang (hoofdstad van de nabije provincie Liaoning) aankwamen om te helpen bij de watersnoodramp, zijn bezig om nieuwe zakken te vullen met zand. Het rampenplan is een militaire operatie: de zakkendijken vormen de 'frontlijn' tegen de 'oprukkende vijand'.

Maar afgelopen woensdagochtend bezweek een deel van die dijk en liep de strook van zo'n vijftig meter breed onder water, tot aan de voet van de tweede verdedigingslinie, een stenen muur die in de jaren zestig langs de gehele oever van de stad werd gebouwd. Als laatste bescherming zijn alle toegangspoorten in die muur versperd met ijzeren palen, waartussen houten balken werden geschoven met daarachter weer tonnen aarde. Soldaten, gekleed in camouflagepakken en fel oranje reddingsvesten plonzen rond in de overstromde strook, zandzakken op de rug.

Sommigen zitten op bankjes, voeten in het water, uitgeput, en luisteren naar de uitzendingen van de lokale radio. De 'Kunstromroep van Radio Harbin' schettert revolutionaire muziek om het 'Leger van Zonen en Broers' (zoals het Volksbevrijdingsleger in de volksmond heet) op te beuren.

NIET ONGERUST

Bestaat er ongerustheid onder de inwoners van Harbin? "Nee, het water kan de stad toch niet inkomen", zegt een bediende van de Holiday Inn op de hoek van de Zhongyang Boulevard, een kilometer van de rivier. "Het leger heeft zoveel mensen gestuurd, nu kan er niets meer misgaan". Veel stadsbewoners zijn naar de 'frontlijn' gegaan om te kijken hoe het Volksbevrijdingsleger het doet in de strijd. Hele families komen bij elkaar bij het Vloedbestrijdingsmonument. Een oude man die ook is komen kijken, herinnert zich nog de overstroming in 1957. "Het materieel van het leger is nu beter. Maar het water lijkt dreigender dan toen".

In juli en augustus van dat jaar trad de Songhuajiang voor de tweede keer in deze eeuw (de eerste keer was in 1932) massaal buiten zijn oevers. Het waterpeil klom tot 120,3 meter en 81 mensen verdronken. De totale schade bedroeg zo'n 60 miljoen gulden. Na deze overstromingen, die zwaarste die tot dan in Harbin, werd een 'Kantoor ter Bestrijding van Overstromingen' opgericht door de toenmalige partijsecretaris. Bijna ieder jaar moet dit kantoor, belast met de organisatie van vrijwilligers, toewijzing van noodhulp, evacuatie en het verdelen van donaties, in actie komen. De laatste grote overstromingsramp vond plaats in 1991, toen de rivier een hoogte van 120,09 meter bereikte.

TITANIC

Maandagavond bereikte de Songhuajiang een hoogte van 120,29 meter, maar op de Zhongyang Boulevard, de Kalverstraat van Harbin, was er niets te merken van de dreigende ramp. Voorbijgangers hadden meer belangstelling voor een tentoonstelling van foto's uit Amerika, geprikt op een lange houten stelling die parallel loopt aan de winkelpuien, dan voor de collectebus van het plaatselijke Rode Kruis. Modieus geklede stelletjes loerden naar binnen in een winkel voor bruidsjurken en bij de broodwinkel zat een Russische familie een bord met croissants naar binnen te werken. Uit een muziekwinkel klonk keihard de soundtrack van de film *Titanic*, maar niemand leek de ironie ervan in te zien.

Maar in het westen van de stad, in het district Guxiang, was de sfeer dinsdag gespannen. Maandagavond begaven de nooddijken het en de hele wijk liep onder water. Soldaten zetten de straat af die naar de ondergelopen woonhuizen leidt. Gezichten stonden gespannen of angstig. "De inwoners zijn weg", aldus een van de omstanders. "Sommigen hebben een nacht in de bioscoop geslapen". Maar daar waren ze alweer weg, waarschijnlijk onderdak gevonden bij de familie. De bioscoop draaide weer de rolprent *Wie Ben Ik* met in de hoofdrol kungfu-ster Jacky Chan. Veel belangstelling was er niet.

De meeste bewoners van Harbin die naast deze tweede, dreigende frontlijn wonen, waren dinsdag bezig hun spullen te pakken. Mevrouw Li Majin die een autoverhuurbedrijf in Guxiang heeft, moest afgelopen maandagnacht al evacueren. "Ik moest mijn huis in de steek laten. Alles staat er nog in. Het kan zo gestolen worden. Alleen heeft niemand er meer wat aan, want alles is nat geworden", aldus de zenuwachtige vrouw. "Deze situatie kan nog wel een maand duren, niemand weet wanneer het over is".

OLIEVELDEN

De overstromingen in de provincie Heilongjiang vormen waarschijnlijk de ernstigste in zijn geschiedenis. Het zwaarst getroffen gebied is dat rond de stad Daqing. De vlakte, die van nature al drassig is, liep de afgelopen week geheel onder. Daqing, bekend vanwege de 25.000 olieputten die samen voor de helft van China's olieproductie zorgen, ligt waar de rivieren Nen en de Songhuajiang samenvloeien. Eerder deze week braken drie cruciale dijken en een snelstromende muur van bruinblauw water liet een spoor van verwoesting na. Tienduizenden huizen zullen opnieuw opgebouwd moeten worden.

Maar de grootste schade werd toegebracht aan de olie-industrie. Zo'n tweeduizend bronnen werden afgesloten. "We hebben ze meteen dicht gegooid om de kans op vervuiling te minimaliseren", aldus een woordvoerder van het oliemanagementbureau. Als bewegingsloze reigers staan eindeloze rijen jaknikkers met hun voeten in het voortrazende water. Verwacht wordt dat de Chinese olieproductie zware schade zal oplopen als de watersnoodramp nog lang voortduurt. "Daqing zorgt voor de helft van de Chinese olieproductie", aldus een econoom in Peking. "Als Daqing de productie noodgedwongen stopt, zal China moeten gaan importeren. Daardoor kunnen de wereldolieprijzen omhooggaan. De kans zit erin dat de hele wereld veel gaat betalen voor de Chinese overstromingen".

HELDEN

Op donderdagochtend werd de staat van beleg in Harbin uitgebreid. Belangrijke verkeersaders als de Vriendschapsweg, die parallel loopt aan het rivierpark, zijn taboe voor personenvervoer. "Ik heb nauwelijks werk meer", klaagde een groentenverkoopster die een winkeltje drijft aan de Vriendschapsweg. Haar zeldzame klanten kampen op hun beurt met snel omhoogschietende prijzen. Graanprijzen gingen in een week tijd omhoog van 65 tot 80 cent per zak. De prijzen voor eieren zijn verdrievoudigd. Schaarste slaat toe. Het *Dagblad van Harbin* waarschuwde voor drinkwatergebrek en plaatste een oproep aan 'mineraalwater producerende bedrijven en verder iedereen van de bevolking' om flessen water te gaan brengen naar de soldaten van het Volksbevrijdingsleger, de 'Helden die hun leven wagen om volk en partij gerust te stellen'.

Deze en andere schreeuwerige leuzen staan op borden in het vloedkeringsgebied waar de soldaten als mieren aan het werk zijn. De propaganda lijkt een enorme invloed te hebben. "Wat kan ons gebeuren, volk en leger zijn één, we zijn verenigd in hetzelfde doel", aldus een redacteur bij een uitgeverij. Het is inmiddels avond geworden en honderden stadsbewonders zijn op de muur geklommen die uitzicht biedt op de rivier. Het waterniveau lijkt opnieuw te zijn gestegen. De verwachting was dat dit weekend de 'derde vloedgolf' zou aankomen in Harbin en dat een waterstand van 120,6 meter de hoogste uit de geschiedenis van de stad zou worden.

VERDRONKEN

Inmiddels zijn de overstromingen in andere delen van China nog niet afgelopen. In totaal zijn meer dan 2000 mensen verdronken - een laag aantal volgens woordvoerders van het Ministerie van Burgerzaken dat de reddingswerkzaamheden coördineert. Dat komt volgens hen omdat 'bejaarden, zwakken en kinderen al in een vroeg stadium werden geëvacueerd en daarmee het dodental drastisch werd beperkt'. In Binnen-Mongolië' werden deze week honderduizenden mensen in veiligheid gebracht. De hoge waterstand in het gebied rond de Yangzi in Centraal China zakt weliswaar, maar bijzonder traag.

Het is moeilijk om een totaalbeeld te geven van de schade die de jaarlijks terugkerende overstromingen veroorzaken. Na de overstromingen in 1991 gaf de regering een dodental op van 5000. Deze gegevens zijn echter nauwelijks te controleren. Westerse journalisten hebben geen toegang tot de rampgebieden, tenzij ze als 'toerist' opereren. Officiële interviews worden geweigerd of uitgesteld.

Chinese collega's mogen wel met de militairen mee op reddingsoperatie. Ze worden uitgerust met zwemvesten en varen mee op de reddingsboten en krijgen de provinciale gouverneur te spreken. Er is een speciaal perscentrum ingericht voor de Chinese journalisten. In Harbin alleen zijn deze week driehonderd journalisten uit alle uithoeken van het land, zo meldde de Harbin ribao (*Dagblad van Harbin*) dinsdag. Hun werk wordt echter gebruikt als pure legerpropaganda. Op de tv-journaals lijkt het wel alsof de overstromingen regering, partij en leger in de kaart spelen. Het zeven-uurjournaal van de Chinese Centrale Televisie toont al weken alleen maar beelden van soldaten (en kaders van de Communistische Partij) die zich inzetten om slachtoffers te redden. Een beeld dat steeds weer herhaald wordt, is dat van een huilend, naakt jongetje in een boom die half onder water staat, en die

door een boot vol stoer uitzierende soldaten wordt gered. Modelsoldaat Lei Feng, voorbeeld van ultieme trouw aan de Communistische Partij en volledige wegcijfering van zichzelf _ hij waste in zijn vrije tijd de sokken van zijn medemilitairen _ wordt vaak geciteerd. Langere reportages over de soldaten, hun familieleden, de geest van samenwerking en vooral de goede resultaten die worden geboekt tijdens de reddingsacties, worden iedere avond uitgezonden door het televisiestation van Harbin.

'CORRUPT'

Eén van de gevolgen is dat donaties binnenstromen. De televisieshow 'Eén Volk, Eén Hart' bracht 150 miljoen gulden op. In warenhuizen in veel grote steden staan collectebussen en er wordt grif geschonken. Maar een wandelaar in Harbin, gevraagd hoeveel hij gegeven heeft, trekt zijn schouders op: "Ik heb niets gegeven. Alles wat ik geef, komt terecht bij de Communistische Partij en die is corrupt". Ondanks deze scepsis blijft het geld binnenstromen. Het Ministerie van Burgerzaken heeft een streng toezicht beloofd op de donaties 'om onjuist gebruik ervan te verhinderen. Of en hoe deze controle zal worden uitgevoerd, is niet te controleren. Wat de uiteindelijke invloed zal zijn van de overstromingen van dit jaar op de Chinese economie, is niet te peilen. Feit is dat de economische groei dit jaar zal dalen van 8 naar 7,5 procent, maar dat heeft meer te maken met de crises in de Aziatische economieën. Het is ook onduidelijk of de Peking de overstromingen zal willen gebruiken als excuus voor de afnemende economische groei.

GEEN GELD

Hoe hoog de schade van de huidige overstromingen dan ook mag uitvallen, zeker is dat er simpelweg geen geld is voor de broodnodige dijkverhogingen langs de beruchtste rivieren: Yangzi, Gele Rivier, Huai He, Songhuajiang en Nen Jiang. De oorzaak voor de overstromingen is ook al niet duidelijk. Is het El Niño, of juist La Niña, of in het noorden de uitzonderlijke regenval die wordt veroorzaakt door de enorme temperatuursverschillen? Duidelijk is wel dat bewoners van steden als Harbin voorlopig met een jaarlijks terugkerend probleem zullen blijven zitten.

© Jan van der Made